

KIMYONI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ROTATSIYA  
METODIDAN FOYDALANISH

**Meliboyeva Gulchexra Salavatovna**

Qo'qon davlat universiteti dotsenti

[meliboyeva1974@gmail.com](mailto:meliboyeva1974@gmail.com)

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada umumta'lim muassasalarida kimyo fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan biri bo'lgan rotatsiya (aylanma) metodining didaktik imkoniyatlari yoritiladi. Rotatsiya metodining mohiyati, turlari, kimyo darslarida qo'llash shakllari hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi. Ushbu metodning samaradorligi amaliy misollar asosida asoslab beriladi.

**Kalit so'zlar:** kimyo ta'limi, rotatsiya metodi, interfaol metodlar, kompetensiyaviy yondashuv, dars samaradorligi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va amaliy ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, kimyo fanini o'qitishda murakkab tushunchalar, abstrakt jarayonlar va tajribaviy faoliyatni samarali tashkil etish o'qituvchidan innovatsion metodlardan foydalanishni talab etadi. Shunday metodlardan biri — rotatsiya metodi bo'lib, u o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlashga xizmat qiladi.

Rotatsiya metodi (inglizcha *rotation* — aylanish) — bu o'quvchilarni kichik guruhlariga ajratgan holda, belgilangan vaqt oralig'ida turli o'quv stansiyalari (markazlari) bo'ylab aylantirib ishlashga asoslangan o'qitish usulidir. Har bir stansiyada muayyan topshiriq, tajriba yoki muammo beriladi.

Rotatsiya metodining asosiy maqsadi:

barcha o'quvchilarni dars jarayoniga jalb etish;

nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish;

hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish;

individual yondashuvni ta'minlash.

Kimyo darslarida quyidagi rotatsiya turlaridan foydalanish mumkin:

**Stansiyalar bo'yicha rotatsiya** — sinfda bir nechta stansiya tashkil etilib, har birida turli topshiriqlar beriladi (masalan, nazariy savollar, hisoblash masalalari, laboratoriya tajribalari).

**Laboratoriya rotatsiyasi** — o‘quvchilar tajriba o‘tkazish, natijalarni tahlil qilish va xulosa chiqarish bosqichlarini navbatma-navbat bajaradilar.

**Blended rotatsiya** — an’anaviy dars bilan birga raqamli resurslar (video, virtual laboratoriya, testlar) qo‘llaniladi.

Umumta’lim maktablarida rotatsiya metodi o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda soddalashtirilgan shaklda qo‘llash maqsadga muvofiqdir. Bunda asosiy e’tibor mavzuni tushunish, qiziqishni oshirish va dastlabki amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga qaratiladi. Stansiyalar soni 2–3 tadan oshmasligi, topshiriqlar esa qisqa va aniq bo‘lishi maqsadga muvofiq.

Kimyo darslarida rotatsiya metodini qo‘llash muhim ahamiyatga ega bo‘lib, metod o‘quvchilarni faollashtirishga, mustaqil fikrlash, guruhlarda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga, mavzuni nazariy, amaliy jihatdan to‘liq o‘zlashtirilishiga yordam beradi.

Rotatsiya metodi ayniqsa quyidagi mavzularda samarali hisoblanadi:

Kimyoviy reaksiyalar turlari; Eritmalar va ularning xossalari;

Oksidlanish-qaytarilish reaksiyalari; Metallmaslar va ularning birikmalari: Metallar va ularning xossalari; Organik birikmalar sinflari.

Masalan, “Eritmalar” mavzusida dars tashkil etilganda ushbu metoddan quyidagicha foydalanish mumkin. Buning uchun o‘qituvchi tomonidan 3 ta stansiya yaratiladi:

**1-stansiya:** Eritma konsentratsiyasini hisoblashga doir masalalar.

**2-stansiya:** Eritma tayyorlash bo‘yicha laboratoriya tajribasi.

**3-stansiya:** Nazariy savollar va test topshiriqlari.

O‘quvchilar kichik guruhlariga bo‘linadi va berilgan topshiriqlarni mustaqil bajarib boradi.. Har bir guruh 10–15 daqiqadan so‘ng keyingi stansiyaga o‘tadi. Natijada o‘quvchilar mavzuni turli jihatdan chuqur o‘zlashtiradilar.

Rotatsiya metodini kimyo ta’limida qo‘llash orqali quyidagi afzalliklarga ega bo‘lamiz:

o‘quvchilarning faolligi oshadi;

bilimlar mustahkamlanadi;

jamoada ishlash malakasi shakllanadi;

vaqt samarali taqsimlanadi;

o‘qituvchi uchun differensial yondashuv imkoniyati yaratiladi.

Xulosa qilib aytganda, rotatsiya metodi kimyo fanini o‘qitishda samarali interfaol metodlardan biri bo‘lib, u o‘quvchilarning bilimlarni chuqur o‘zlashtirishi va amaliy

ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu metoddan maqsadli va tizimli foydalanish kimyo ta'limi sifatini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

### Foydalanilgan adabiyotlar

1. Meliboyeva G.S. Kimyoni o'qitishda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent- 2020.
2. Meliboyeva, G. S., and N. Xusanjonova. "KIMYONI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH." *Interpretation and researches* 1.1 (2023).
3. Ro'ziyeva D., Usmonboyeva M., Xoliqova Z., Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi. T.: 2013.
4. Salavatovna, Meliboyeva Gulchexra, and O. B. Jo'rayeva. "Interactive Methods and Their Possibilities in the Educational Process." *Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science* 1.5 (2022): 24-28
5. Meliboyeva, Gulchexra Salavatovna. "INTERACTIVE METHODS ARE AN IMPORTANT FACTOR IN IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF CHEMISTRY EDUCATION." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 452-457.